Slovensko združenje za kronične nenalezljive bolezni

Sporočilo za javnost

»Slovenija potrebuje močnejšo preventivo, ne novih izjem«

Ob prihajajočem glasovanju o ZOPA-B Slovensko združenje za kronične nenalezljive bolezni skupaj z zdravnikom Davidom Zupančičem, opozarja na pomen upoštevanja strokovnih priporočil, ohranjanja zaščitnih ukrepov in celostnega pristopa k preventivi.

Ljubljana, 18. novembra 2026 – **Razprava o predlaganih spremembah Zakona o omejevanju porabe alkohola (ZOPA-B), ki je v zadnjih mesecih odmevala tudi v medijih, je ponovno odprla širše vprašanje, kakšno preventivno politiko želimo v Sloveniji in v kolikšni meri se pri njenem oblikovanju upoštevajo strokovna priporočila. V Slovenskem združenju za kronične nenalezljive bolezni (ZKNB) v sodelovanju z zdravnikom Davidom Zupančičem, zato ob prihajajočem glasovanju v Državnem zboru ponovno opozarjamo na pomen ohranjanja obstoječih zaščitnih ukrepov in sprejemanja odločitev, ki temeljijo na znanstvenih dokazih.**

V zadnjih mesecih smo organizacije in posamezniki, ki delujemo na področju preventive in predstavniki vzgojno-izobraževalnih ustanov večkrat opozorili na tveganja za zdravje otrok in mladih, ki jih prinaša predlagana sprememba ZOPA-B. Ta bi omogočila prodajo in ponudbo alkohola v prostorih vzgojno-izobraževalnih ustanov zunaj časa izvajanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti, pri čemer bi posegla v obstoječe zaščitne standarde. **Predlogu zakona podpore ni izrekla tudi Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide, ki ga je obravnavala na seji 22. oktobra 2026.** Kljub predstavljenim strokovnim argumentom, ki predloga ne podpirajo, ga je Odbor za zdravje 3. novembra večinsko podprl. Ob tem se sprašujemo, kakšno težo imajo znanstveni dokazi in strokovna priporočila pri oblikovanju javnozdravstvenih politik ter kako zagotoviti, da bodo odločitve prispevale k dolgoročnemu varovanju zdravja prebivalstva.

»*Pri sprejemanju zakonodajnih odločitev, ki vplivajo na zdravje prebivalstva, je ključno upoštevati znanstvene dokaze in strokovna priporočila. Učinkovita preventiva ne temelji zgolj na informiranju posameznikov, temveč tudi na ustvarjanju zdravih in varnih okolij ter ohranjanju zaščitnih ukrepov, ki zmanjšujejo izpostavljenost dejavnikom tveganja. To je še posebej pomembno pri varovanju zdravja otrok in mladostnikov,*« poudarja **David Zupančič, dr. med., specialist infektolog**.

Franc Zalar, predsednik ZKNB in podpredsednik Društva za zdravje srca in ožilja Slovenije poudarja: »*Zdravje je ena temeljnih človekovih in družbenih vrednot, zato mora biti njegovo varovanje pomembno izhodišče pri sprejemanju zakonodajnih odločitev. V zadnjih mesecih smo organizacije, ki delujemo na področju preventive v javnem zdravju, jasno predstavile svoje argumente glede ZOPA-B. Zdaj je odgovornost na poslankah in poslancih, da jih pri odločanju tudi upoštevajo. Obenem pa želimo, da se razprava ne konča pri posameznem zakonu, temveč da skupaj naredimo korak naprej pri razvoju preventive v Sloveniji*«.

Učinkovita preventiva presega posamezne ukrepe

V ZKNB poudarjamo, da učinkovita preventiva ne more temeljiti zgolj na ozaveščanju, občasnih predavanjih in posameznih preventivnih programih. Zdravje ni odvisno samo od informiranosti in odločitev posameznika, temveč nanj pomembno vplivajo tudi okolje, družbene norme, dostopnost tveganih izdelkov, zaščitna zakonodaja in sistemska podpora ljudem ter skupnostim.

OHRANITEV IN KREPITEV ZAŠČITNIH UKREPOV

Obstoječe zaščitne standarde na področju alkohola, tobaka in povezanih izdelkov, konoplje in drugih drog ter drugih dejavnikov tveganja za razvoj kroničnih nenalezljivih bolezni je treba ohranjati in jih na podlagi znanstvenih dokazov nadgrajevati. To vključuje učinkovitejši nadzor nad izvajanjem zakonodaje, zmanjševanje dostopnosti in oglaševanja tveganih izdelkov ter zagotavljanje neodvisnosti javnozdravstvenih politik od nasprotujočih komercialnih interesov.

Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) med najbolj stroškovno učinkovite ukrepe za zmanjševanje škode zaradi alkohola uvršča omejevanje njegove

fizične dostopnosti, celovite omejitve oglaševanja ter ustrezno trošarinsko in cenovno politiko. Obstoječe zaščitne ukrepe je zato treba ohranjati in jih na podlagi znanstvenih dokazov nadgrajevati, ne pa ustvarjati novih izjem, ki bi lahko povečale zdravstvena tveganja.

»*Če želimo ustvariti pogoje za učinkovito preventivo, ne moremo na eni strani vlagati v ozaveščanje in preventivne programe, na drugi strani pa sprejemati odločitev, ki zmanjšujejo obstoječo zaščito na področju javnega zdravja. Preventiva mora delovati celostno: od zakonodaje in oblikovanja zdravih okolij do kakovostnih programov in strokovne podpore. Pri tem je ključno, da se javnozdravstvene politike oblikujejo na podlagi znanstvenih dokazov in ne zgolj kratkoročnih interesov*,« opozarja **Matej Košir, direktor Inštituta za raziskave in razvoj »Utrip« ter vodja mreže Preventivna platforma**.

Hkrati potrebuje kakovostna preventiva tudi ustrezno sistemsko podporo. To pomeni jasna nacionalna merila kakovosti, strokovno usposobljene izvajalce, podporo šolam in drugim ustanovam pri izbiri ter izvajanju preventivnih programov, neodvisno preverjanje učinkov in stabilno financiranje. Za takšne spremembe je potrebno tudi usklajevanje politik in predpisov na področju zdravstva, vzgoje in izobraževanja, socialnega varstva, mladine ter javnega financiranja.

KAKOVOST IN PREVERJANJE UČINKOV PREVENTIVNIH PROGRAMOV

Predlagamo vzpostavitev skupnih nacionalnih meril kakovosti, strokovno presojo preventivnih programov ter sistematično vlaganje v usposabljanje izvajalcev, mentorstvo, supervizijo in vrednotenje. Šolam in drugim ustanovam je treba zagotoviti strokovno podporo pri izbiri kakovostnih programov, izvajalcem pa ustrezna usposabljanja, mentorstvo in supervizijo. Pri odločanju o javnem financiranju morajo imeti pomembno vlogo kakovost programov in njihovi učinki, ne zgolj število izvedenih aktivnosti in udeležencev.

»*Pri neposrednem preventivnem delu z otroki in mladimi vidimo, kako pomembno je, da so programi kakovostni, prilagojeni njihovim potrebam in da se izvajajo kontinuirano. Enkratna delavnica sama po sebi ne more nadomestiti dolgoročnega dela in podpornega okolja. Zato potrebujemo sistem, ki bo poleg izvedbe omogočal tudi strokovni razvoj izvajalcev, krepitev okolja, v katerem živijo, preverjanje učinkov in nadaljnje izboljševanje programov. Ključno je tudi sodelovanje različnih deležnikov, ki lahko podprejo preventivne programe z*

dodatnimi ukrepi,« poudarja **Manca Kozlovič, predsednica Mladinske zveze Brez izgovora Slovenija**.

STABILNO, VEČLETNO IN PREGLEDNO FINANCIRANJE PREVENTIVE

Kakovostna preventiva potrebuje dolgoročno načrtovanje in predvidljivo financiranje. Zato predlagamo usklajen večresorski finančni okvir, pregled obstoječih vlaganj in postopno krepitev sredstev za preventivo. Razširiti je treba možnosti večletnega financiranja kakovostnih preventivnih programov, pri čemer javna sredstva ne smejo pokrivati zgolj izvedbe delavnic, temveč tudi razvoj programov, usposabljanje izvajalcev, strokovno podporo in neodvisno vrednotenje učinkov. Pomembno je tudi dolgoročno podpirati lokalna partnerstva in strokovne mreže, ki omogočajo dostop do preventive v različnih okoljih.

»*Preventiva mora postati dolgoročna prednostna naloga države, ne pa področje, ki je odvisno predvsem od posameznih razpisov in kratkoročnih projektov. Če želimo zmanjševati breme kroničnih nenalezljivih bolezni, potrebujemo usklajeno delovanje različnih resorjev, stabilno financiranje in podporo organizacijam, ki preventivo izvajajo neposredno med ljudmi. Vlaganje v preventivo je vlaganje v zdravje in kakovost življenja prihodnjih generacij*,« izpostavlja **Mihaela Lovše, predsednica Slovenske zveze za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo**.

Poziv k sodelovanju pri nadaljnjem razvoju preventive

Za dolgoročno učinkovito preventivo je ključno sodelovanje različnih deležnikov, od pristojnih ministrstev in strokovnih institucij do nevladnih organizacij in lokalnih skupnosti. Le z usklajenim delovanjem, upoštevanjem strokovnih priporočil in zagotavljanjem ustreznih pogojev za izvajanje kakovostnih preventivnih ukrepov lahko ustvarjamo okolja, ki podpirajo zdravje prebivalstva.

Obenem poslanke in poslance pred prihajajočim glasovanjem o ZOPA-B ponovno pozivamo, naj pri svoji odločitvi upoštevajo strokovna priporočila in ohranijo veljavne zaščitne ukrepe v vzgojno-izobraževalnih ustanovah.

Ne glede na izid glasovanja o ZOPA-B želimo, da se razprava o preventivi nadaljuje. **Slovenija potrebuje dolgoročno, usklajeno in na znanstvenih**

dokazih temelječo preventivno politiko, ki bo prebivalcem zagotavljala boljše pogoje za zdravo življenje.

O Slovenskem združenju za kronične nenalezljive bolezni (ZKNB)

Slovensko združenje za kronične nenalezljive bolezni povezuje nevladne organizacije, ki delujejo na področju preventive, promocije zdravja in zaščitnih dejavnikov, zmanjševanja dejavnikov tveganja ter zagovorništva učinkovitih javnozdravstvenih politik. Njegovo poslanstvo je prispevati k zmanjševanju bremena kroničnih nenalezljivih bolezni ter izboljševanju zdravja in kakovosti življenja prebivalcev Slovenije.

Za dodatna vprašanja in pojasnila smo vam na voljo na elektronskem naslovu info@sncda.si ali telefonski številki **031 880 520** (Matej Košir).

Že vnaprej hvala za vse morebitne objave in daljše vsebinske prispevke!

Lep pozdrav,

Franc Zalar, predsednik ZKNB in podpredsednik Društva za zdravje srca in ožilja Slovenije
Matej Košir, direktor Inštituta »Utrip« in vodja mreže »Preventivna platforma«
Manca Kozlovič, predsednica Mladinske zveze Brez izgovora Slovenija
Mihaela Lovše, predsednica Slovenske zveze za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo
Tomaž Gorenc, direktor Inštituta za zdravje in okolje
David Razboršek, direktor Zavoda VOZIM